

שיטות מחקר במדעי החברה (מתודולוגיה)

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק ראשון	—	(18×2)	—	36	נקודות
פרק שני	—	(10×2)	—	20	נקודות
פרק שלישי	—	(11×4)	—	44	נקודות
סה"כ	—		—	100	נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: (1) ענה בתמצות ובבהירות.

(2) בתשובותיך השתמש במושגים שלמדת.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתובת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון (36 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 1-4 (לכל שאלה 18 נקודות – סך הכול 36 נקודות).

לרגל יום האישה הבין-לאומי פרסמה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מידע על מצבם של נשים וגברים בישראל, והתייחסה בין השאר לגובה הכנסתם.

הנתונים על אודות ההכנסה נאספו במסגרת סקר כוח אדם משנת 2016. הסקר התבסס על דגימה שיטתית של כ-35,000 משקי בית שונים, שחלקם נחקרו בחקירה חוזרת. בשנת הסקר נחקרו כ-106,000 משקי בית סך הכול. בסקר זה שולבו נתונים ממפקד האוכלוסין של שנת 2008 כדי לכסות אוכלוסיות שלא נכללו במדגם הסקר.

איסוף הנתונים התבצע בשתי שיטות: בראיונות פנים מול פנים ובראיונות טלפוניים עם האנשים המתגוררים במשקי הבית שנדגמו. בשאלונים היו שאלות פתוחות ושאלות סגורות. הפרסום מציג נתונים מפורטים על כוח העבודה לפי גיל, מין, שנות לימוד וכדומה.

טבלה מספר 1: הכנסה ממוצעת ברוטו לשעת עבודה לשכיר בשקלים, לפי מין ותחומי עיסוק

משלח יד (תחום עיסוק)	מין	גברים	נשים
אקדמיה		95.2	74.2
ניהול		94.9	73.3
הנדסה, טכנאות, סוכנים ומקצועות נלווים		69.5	51
פקידות כללית		48.1	43
שיווק ושירותים שונים		45.3	30.6
עובדים מקצועיים		44.6	35.5
עובדים בלתי מקצועיים		29.6	24.9

(הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, נשים וגברים, 2016, סטטיסטיקל 166)

(שים לב: נתונים נוספים בעמוד הבא.)

בפרסום של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה הוצגו נתונים גם על סוג הכפיפות של עובדים שכירים למנהלים.

טבלה מספר 2: שכירים בני 20 ומעלה לפי מין המנהל הישיר

נשים שכירות	גברים שכירים	מין סוג הכפיפות של עובדים שכירים
46%	83%	מנהל
52%	14%	מנהלת
0%	3%	אין מנהל ישיר
2%	0%	לא השיבו
100%	100%	סך הכול

(הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, נשים וגברים, 2016, סטטיסטיקל 166)

ענה על שתיים מן השאלות 1-4:

1. א. יש הטוענים כי יש שוויון בין השכר שנשים מקבלות לשכר שגברים מקבלים. האם אתה מסכים עם טענה זו?
ב. תשובתך הסתמך על ארבעה נתונים מטבלה מספר 1. (9 נקודות)
ג. הסבר באיזה סולם נמדד המשתנה "משלח יד" (תחום עיסוק).
נמק את תשובתך על פי טבלה מספר 1. (9 נקודות)
2. א. האם אפשר לומר שהמדגם בסקר זה הוא מייצג? נמק את תשובתך. (9 נקודות)
ב. ציין את המשתנה התלוי ואת המשתנה הבלתי תלוי בטבלה מספר 1. (9 נקודות)
3. א. הצג מסקנה אחת שאפשר להסיק מן ההשוואה בטבלה מספר 2 בין גברים שכירים לנשים שכירות.
ב. תשובתך הסתמך על שני נתונים מן הטבלה. (9 נקודות)
ג. הצג את ההגדרה האופרציונלית של המשתנה "סוג הכפיפות" בטבלה מספר 2. (9 נקודות)
4. א. האם אפשר לומר כי המחקר המתואר הוא מחקר מדעי? נמק את תשובתך באמצעות שני מאפיינים של מחקר מדעי שבאים לידי ביטוי במחקר זה. (9 נקודות)
ב. כיצד נבדק המשתנה "סוג הכפיפות" שבטבלה מספר 2 – באמצעות שאלה סגורה אנ שאלה פתוחה?
נמק את תשובתך. (9 נקודות)

פרק שני (20 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 5-8 (לכל שאלה 10 נקודות).

5. שני חוקרים ערכו תצפית במשחק כדורגל. חוקר אחד דיווח שהייתה אלימות גבוהה בקרב הצופים, ואילו החוקר האחר דיווח כי בזמן המשחק היו הצופים רגועים יחסית. הסבר מהי "מהימנות בין החוקרים". האם אפשר לומר שהייתה מהימנות בין שני החוקרים שערכו את התצפית? נמק את תשובתך בהסתמך על הפתיח.
6. ב"מבחן המרשמלו", שנערך באמצעות ניסוי, הובאו לילדים חטיפי מרשמלו, ונאמר להם שאם יתאפקו 20 דקות ולא יאכלו את החטיף, הם יקבלו חטיף נוסף. בעת הניסוי צפה החוקר בילדים ועקב אחר תגובותיהם. הצג הבדל אחד בין מערך ניסויי למערך מתאמי. הסבר מדוע במחקר המתואר בפתיח העדיף החוקר להשתמש במערך ניסויי.
7. בחנות א ממוצע המחירים של 15 מוצרים הוא ש"ח, השכיח הוא 215 ש"ח, והחציון הוא 189 ש"ח. בחנות ב ממוצע המחירים של 15 מוצרים הוא 220 ש"ח, השכיח הוא 215 ש"ח, והחציון הוא 189 ש"ח. הסבר את המושגים: ממוצע, שכיח, חציון. האם אפשר לומר שבחנות ב המחירים גבוהים יותר? נמק את תשובתך באמצעות השימוש במושגים שהסברת לעיל.
8. הצג שני הבדלים בין מחקר כמותי לבין מחקר איכותני.

פרק שלישי (44 נקודות)

ענה על ארבע מן השאלות 9-16 (לכל שאלה 11 נקודות).

סוציולוגיה

9. הסבר מהי הגישה האתנוצנטרית לתרבות. האם התנהגות על פי גישה זו עלולה לגרום לבעיה במפגש בין תרבויות? נמק את תשובתך.

10. הצג נקודת דמיון אחת ונקודת שוני אחת בין תצפית ממוקדת ("מונחית") לבין תצפית ישירה.

פסיכולוגיה/אינטליגנצייה

11. הצג מהי אינטליגנצייה על פי "השערת הגורם הכללי", ועל פי "השערת הגורם הספציפי". איזו גישה מייצג "מבחן וקסלר"? נמק את תשובתך.

12. הסבר מהו "מבחן הוגן תרבות" ומהו "מבחן נטול תרבות". הבא דוגמה לכל אחד מן הסוגים.

מדע המדינה

13. הסבר לפי מיל את המשפט "מָרָב התועלת למָרָב האנשים".

14. הצג שני סוגי גורמים המשפיעים על היווצרות של משטרים שונים לפי מונטסקייה, והדגם כל אחד מהם.

כלכלה

15. מהו הקשר בין ירידה במספר העובדים בענף החקלאות ובין שכר העובדים בענף זה? הצג והסבר באמצעות עקומות ביקוש והיצע לעובדים בענף החקלאות.

16. א. הסבר מהו "קו העוני" ומהי "תחולת העוני". (5 נקודות)

ב. הסבר שתי דרכים שבאמצעותן הממשלה יכולה לסייע להורדת תחולת העוני. (6 נקודות)

בהצלחה!